

Hơn 84% hộ kinh doanh chưa muốn lên doanh nghiệp: Rào cản nằm ở đâu?

07:00 26/04/2026

Khu vực hộ kinh doanh từ lâu được xem là lực lượng năng động, hiện diện rộng khắp trong nền kinh tế và tạo sinh kế cho hàng triệu lao động. Tuy nhiên, bức tranh mới nhất cho thấy khu vực này đang có xu hướng co cụm thay vì mở rộng. Đáng chú ý, hơn 84% hộ kinh doanh cho biết chưa có kế hoạch chuyển đổi lên mô hình doanh nghiệp trong hai năm tới.

Thông tin được nêu trong Điều tra Hộ kinh doanh năm 2026 do Liên đoàn Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) công bố ngày 23/4. Khảo sát hơn 1.000 hộ kinh doanh tại 34 tỉnh, thành phố cho thấy nhiều tín hiệu đáng suy nghĩ về sức khỏe của khu vực vốn được coi là linh hoạt nhất nền kinh tế.

Theo kết quả khảo sát, có tới 81% hộ kinh doanh bị giảm doanh thu trong năm 2025, 75% sụt giảm lượng khách hàng và 73,7% chỉ đạt mức lợi nhuận thấp. Chỉ 1,9% số hộ được hỏi cho biết lợi nhuận đạt kỳ vọng. Những con số này phản ánh phần lớn hộ kinh doanh đang vận hành trong trạng thái cầm chừng, thiếu dư địa tích lũy để đầu tư mở rộng hoặc ứng phó với biến động mới.

Nhiều hộ kinh doanh vẫn lựa chọn duy trì quy mô nhỏ thay vì chuyển đổi lên doanh nghiệp

Ông Đậu Anh Tuấn, Phó Tổng Thư ký VCCI nhận định, xu hướng chủ đạo hiện nay của nhiều hộ kinh doanh là phòng thủ thay vì tăng trưởng. Hơn 60% lựa chọn giữ nguyên quy mô hoạt động, trong khi khoảng 33% cân nhắc thu hẹp kinh doanh. Điều đó cho thấy tâm lý thận trọng đang bao trùm khu vực này.

Một trong những nguyên nhân lớn nhất là áp lực pháp lý và chi phí tuân thủ. Có tới 73,3% hộ kinh doanh đánh giá các vấn đề liên quan đến thủ tục pháp lý là khó khăn nghiêm trọng. Thay vì trở thành động lực để mở rộng sản xuất, môi trường thể chế hiện nay được cho là đang khiến nhiều hộ e ngại khi nghĩ đến việc phát triển lớn hơn.

Khảo sát của VCCI chỉ ra nghịch lý đáng chú ý: quy mô kinh doanh càng lớn thì nỗi lo tuân thủ càng tăng. Tỷ lệ lo ngại về thời gian và chi phí thực hiện các quy định tăng từ 61,5% ở nhóm doanh thu nhỏ lên 87,3% ở nhóm có doanh thu trên 3 tỷ đồng mỗi năm.

Điều này dẫn đến tâm lý phổ biến là “không muốn lớn”. Với nhiều chủ hộ, khi mở rộng kinh doanh đồng nghĩa phải đối mặt với nhiều thủ tục hơn, yêu cầu quản trị chặt chẽ hơn và nguy cơ phát sinh chi phí mới. Vì vậy, họ chọn duy trì mô hình nhỏ để giảm áp lực.

Bên cạnh yếu tố pháp lý, hạn chế về quản trị cũng là rào cản lớn. Ở nhiều hộ kinh doanh, tài chính gia đình và tài chính hoạt động sản xuất vẫn chưa tách bạch rõ ràng. Việc xác định lãi, lỗ chủ yếu dựa trên kinh nghiệm thay vì sổ sách kế toán chuẩn mực. Khi chuyển lên doanh nghiệp, yêu cầu về hóa đơn điện tử, kê khai thuế, báo cáo tài chính hay quản trị nhân sự có thể trở thành cú sốc đối với nhiều hộ.

Theo các chuyên gia, việc chuyển đổi từ hộ kinh doanh lên doanh nghiệp không chỉ là thay đổi tên gọi hay đăng ký pháp lý, mà là bước chuyển toàn diện về tư duy điều hành và quản trị. Nếu không có lộ trình phù hợp, nhiều hộ sẽ tiếp tục chọn đứng ngoài quá trình chuyển đổi.

Trước thực trạng này, VCCI kiến nghị cần thay đổi cách tiếp cận chính sách theo hướng hỗ trợ thực chất, thay vì vận động chung chung. Với nhóm hộ quy mô nhỏ, nên đơn giản hóa tối đa quy định về thuế, kế toán và cung cấp hướng dẫn dễ hiểu để họ ổn định hoạt động. Với nhóm hộ có doanh thu lớn, tham gia chuỗi cung ứng, cần tập trung hỗ trợ phần mềm kế toán đơn giản, tư vấn pháp lý trực tiếp và ưu đãi thuế để khuyến khích chuyển đổi.

Dữ liệu khảo sát cũng cho thấy mức độ hiểu biết chính sách có tác động rõ rệt đến quyết định chuyển đổi. Tỷ lệ mong muốn lên doanh nghiệp tăng từ 13% lên 33% ở nhóm hiểu rõ chính sách hỗ trợ. Điều này cho thấy, khi môi trường kinh doanh minh bạch, thuận lợi và đem lại lợi ích rõ ràng, các hộ kinh doanh sẽ chủ động lớn lên thay vì tiếp tục ở trong “vùng an toàn”.

Nam Sơn